

Nr 177.

Av herrar **Thomson** och andre vice talmannen **Bengtsson**, om
anslag till en personlig lärarebefattning vid Lunds uni-
versitet för docenten Gustaf Richard Raquette.

Studiet och kännedomen av de turkiska språken har under de närmast förflutna decennierna blivit allt nödvändigare för de västerländska folken.

Turkiet har efter sin energiskt genomförda självständighetskamp och efter sin lika energiskt bedrivna frigörelsekamp från österländska fördomar och österländsk avskildhet blivit en faktor av betydelse i det europeiska ekonomiska livet i dess helhet. Det är icke längre blott enskilda stormakter, som på grund av sitt politiska inflytande kunna räkna med att träda i ekonomisk förbindelse med detta de rika möjligheternas land; porten har också öppnats för mindre nationer, och icke minst för dem. Till dessa nationer hör också Sverige. Svensk företagsamhet har också redan i avsevärd utsträckning börjat ägna sig åt den turkiska marknaden. Handelsförbindelser ha knutits och svenska ingenjörer ha börjat ett pionjärarbete i Mindre Asien. För att detta arbete skall byggas på en solid grundval fordras emellertid att våra landsmän skulle kunna ha möjlighet att redan i hemlandet inhämta kännedom om det turkiska språket och om den miljö, i vilken de komma att verka.

Men även andra praktiska, om än icke ekonomiska, bevekelsegrunder tala för åtgärder i sådant syfte. Arkiven i Konstantinopel ha nu öppnats för europeisk forskning. Där ligga de turkiska urkunder, som behandla t. ex. Karl XII:s vistelse i Ukraina och i Turkiet, ännu så gott som obearbetade. Motsvarande material på turkiska i såväl svenska som ryska arkiv har likaledes av brist på i turkiska hemmastadda svenska historiker i stort sett fått ligga obegagnat. Den stora samling av ännu otolkade turkiska urkunder från Gustav III:s dagar i vårt riksarkiv vittnar på samma sätt om vad saknaden av inhemsk undervisning i turkiska betytt för vår historiska forskning. Det vore icke en dag för tidigt, om nu den svenska ungdomen bereddes tillfälle att taga upp uppgifter, som på grund av den bristande möjligheten att förvärva nödiga språkkunskaper alltför länge fått vänta på bearbetning och lösning.

Rent vetenskapligt sett har behovet av personer, vilka kunna ägna sig åt turkspråkens studium, blivit trängande som aldrig tillförne. Turkiska språk talas över ett väldigt område, som sträcker sig från det europeiska Bosnien i väster ända till Stilla havet vid Asiens östra kust. Av de olika dialekter, som av naturliga skäl utbildat sig på detta stora område, spela, rent vetenskapligt

sett, för ögonblicket de östturkiska dialekterna den största rollen. De senaste årtiondenas överraskande och märkliga upptäckt av ett gammalt mäktigt kulturcentrum i mitten av Asien, i det kinesiska Turkestan (särskilt i Turfan), har verkat livande och befruktande på de turkologiska studierna icke mindre än på de indoeuropeiska. I Turkestan möttes strömningar från den europeiska västern och den indiska södern med den turkiska och kinesiska kulturen, och här, omkring Taklamakanöknen, uppkom under århundradena närmast efter Kristi födelse ett kulturcentrum, som endast kan jämföras med det som tidigare uppstod och blomstrade kring Medelhavets kuster. Det är den turkologiska vetenskapens angelägnaste uppgift just nu att tolka de skriftverk, som från denna tid kommit till oss, och att söka upptäcka och utsöndra den roll, som turkfolken spelat i den samverkan, som inom sagda område uppkom mellan olika folk och religioner. Till stöd för detta påstående vilja vi här anföra ett uttalande av den framstående turkspråkkännaren, professorn vid Berlins universitet W. Bang Kaup, i ett oss tillställt utlåtande: »Nödvändigheten av professorer i turkiska bli allt kännbarare. Sedan Turfan-fynden blivit bekanta, har det visat sig, att turkspråken, alldeles fränsett deras betydelse för den jämförande altaiska språkvetenskapen, måste studeras även av det skäl, att på dessa språk föreligga utomordentligt viktiga religiösa verk, som gått förlorade på andra språk; jag tänker särskilt på buddistiska och manikeiska skrifter.»

I Tyskland och Ryssland har man vidtagit åtgärder för att inom landet kunna bearbeta det material, som av landets forskare hembragts från fyndområdena i Asien. För Sverige torde det vara av största vikt att vara beredd på att kunna motsvara de fordringar, som i detta avseende kunna ställas på landets egna söner. Sven Hedins resor och forskningar röra sig nämligen till allra största delen på just de fyndområden, som det här gäller. Det vore att beklaga, om icke det omfattande material, som han kan väntas hemföra och för vars tolkning och bearbetning han nödvändigtvis behöver turkologiska experter, skulle kunna behandlas inom Sverige.

I betraktande av vad som här anförts torde det vara ställt utom allt tvivel, att undervisning vid ett svenskt universitet i turkologi är ett trängande behov ur ekonomisk, praktisk och vetenskaplig synpunkt.

* * *

Sedan några år tillbaka har också dylik undervisning bedrivits vid Lunds universitet tack vare det förhållandet att vi i Sverige äga en man, som i eminent grad är skickad för en uppgift av det slag, varom här är fråga. Men fara föreligger för att inom kort denna undervisning kommer att upphöra, därest icke särskilda åtgärder vidtagas för att densamma alltjämt skall kunna uppehållas.

På grund av en enhällig framställning från filosofiska fakultetens humanistiska sektion vid universitetet i Lund av den 11 mars 1924 meddelade kanslern

för rikets universitet efter hörande av konsistorierna i Lund och Uppsala docentförordnande i ämnet turkisk språkvetenskap vid universitetet i Lund åt dåvarande missionären Gustaf Richard Raquette. Då det nya ämnet omfattades med intresse och den ena ansökningen efter den andra ingick till Kungl. Maj:t om tillstånd att medtaga ämnet i filosofisk ämbetsexamen och kandidatexamen och senare även i licentiatexamen, förordnades docenten Raquette den 16 oktober 1925 att vara examinator i turkisk språkvetenskap vid universitetet i Lund. Raquette har tilldelats docentstipendium. Med oktober månads utgång i år har den tid förflutit, under vilken Raquette får uppbära docentstipendium.

Efter den 1 november 1931 upphör sålunda möjligheten för det sydsvenska universitetet att tillgodogöra sig denna utmärkta kraft för universitetsundervisningen. Raquette torde nämligen icke vara i stånd att utan ekonomiskt vederlag ägna sig åt vetenskapligt arbete. Den omständigheten, att all undervisning i turkiska vid rikets universitet måste nedläggas, för den händelse icke särskilda åtgärder vidtagas och faran av att Raquette skulle bli tvungen att lämna det framgångsrika vetenskapliga arbete, som han bedrivit, är anledningen till denna vår framställning. Det synes oss nödvändigt, att Raquettes kraft bevaras åt forskningen och åt den svenska universitetsundervisningen genom inrättande av en personlig lärarbefattning för honom, och att på så sätt möjlighet beredes för fortsatt uppehållande av den, såsom vi ovan visat, så betydelsefulla undervisningen i turkologien.

Om Raquettes kvalifikationer för att bekläda en sådan plats torde icke föreligga något tvivel. Han är bevandrad i den i det nuvarande Turkiet talade osman-turkiskan. Hans speciella gebit är emellertid östturkiskan. Han torde utan något som helst tvivel vara den förnämste kännaren av de nu levande östturkiska dialekterna. Hans 21-åriga vistelse i Turkestan har i detta fall givit honom ett övertag över alla andra. Detta förhållande är så mycket mera beaktansvärt, då, såsom vi ovan visat, det just är de östturkiska dialekterna, som nu stå i centrum inom den turkologiska forskningen.

Med kännedom härom och med bekantskap med docenten Raquettes vetenskapliga gärning under hans nu nära 7-åriga tjänstgöring vid Lunds universitet, där han lyckats samla en grupp av unga och intresserade vetenskapsidkare omkring sig och sin betydelsefulla forskning — av vilka lärjungar två för närvarande arbeta på sin licentiatexamen i ämnet — framstår han som omistlig för den svenska forskningens utveckling på detta ämnesområde.

Redan då hr Raquette år 1923 sökte docenturen i turkisk språkvetenskap vid Lunds universitet yttrade professor Bang Kaup, medlem av preussiska vetenskapsakademien, såsom svar på en förfrågan rörande Raquettes kvalifikationer följande: »Jag tillåter mig att på det varmaste rekommendera den högtförtjänade missionären Gustaf Raquette. På hans förtjänster om turkologien — han har i tyska och finska tidskrifter publicerat förträffliga ting — skall jag icke spilla några ord, då han tvivelsutan är en av de bästa kännarna av östturkiskan. Där emot skulle jag vilja framhålla den stora betydelse, som just östturkiskan äger,

å ena sidan för turkspråkens jämförande grammatik såsom ättlingen till uiguriskan, å andra, och alldeles speciellt därför, att i den ligger nyckeln till Turfanfynden och därmed till hela den rika litteratur, som kastar ett så oanat ljus över manikeismens och buddismens historia. Här skulle Raquette själv kunna uträtta förträffliga ting och också tillföra denna unga vetenskap de unga krafter som den så väl behöver.»

I ett nytt utlåtande, som professor Bang Kaup nu på vår önskan avgivit, yttrar han bland annat följande: »Av utgivandet och tolkningen (av Turfanfynden) ha alla folk samma intresse, och edert kära Sverige skulle i detta fall så mycket mindre stå tillbaka, som en av edra landsmän är en alldeles förträfflig kännare av de centralasiatiska turkdialekterna, en man som andra länder avundas eder: docent G. Raquette. Han känner land och folk som ingen annan, han har skrivit förträffliga ting därom; han har också från sina resor hemfört mycket värdefullt språkligt och folkloristiskt material, som ännu är outgivet och på vilket vi alla med spänning vänta, bl. a. därför, att det kan göra den jämförande sagoforskningen stora tjänster. Det vore alltså utomordentligt önskvärt, om en turkologisk professur kunde inrättas för docent Raquettes räkning, som kunde tillåta honom att i lugn och ro bearbeta och utgiva sina skatter och sörja därför, att unga män utbildas till att deltaga i vårt arbete och befordra det.»

Vi tro oss med tillförsikt kunna vädja till svenska riksdagens insikt om nödvändigheten att undvika slöseri med våra kulturella värden lika väl som med de materiella. Det måste betraktas som en angelägenhet av största vikt, att en man med docenten Raquettes kapacitet icke i förtid dömes till vetenskaplig överksamhet utan beredes möjlighet att fullfölja en i sin bästa utveckling stående forskaregärning, som har en så vidsträckt betydelse för vårt kulturella liv.

På grund av vad sålunda anförts och med hänvisning till härtill fogade bilagor tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte besluta om beviljande å allmänna indragningsstaten av nödigt anslag för upprättande av en personlig lärarebefattning i turkisk språkvetenskap eller turkologi vid Lunds universitet för docenten Gustaf Richard Raquette.

Stockholm den 22 januari 1931.

A. Thomson.

Sv. Bengtsson
i Norup.

Bilaga 1.

Afskrift.

Meritförteckning.

Undertecknad, Gustaf Richard Raquette, född i Tolfta socken av Uppsala län den 7 febr. 1871, har, efter preliminära studier innefattande bland annat missionärsutbildning, till komplettering av denna utbildning idkat privatstudier i medicin i Stockholm och Lund (1901—03) och efter ytterligare studier i England avlagt examen som »Doctor of Tropical Medicin» vid universitetet i Liverpool samt i egenskap av missionär vistats på turkiskt språkområde i Asien under en tid av 21 år (1895—1901, 1904—1911, 1913—1921); förordnades den 10 juni 1924 till docent i turkisk språkvetenskap vid universitetet i Lund samt den 16 okt. 1925 att vara examinator vid universitetet i ämnet turkisk språkvetenskap; har gjort studieresor till Bulgarien och Konstantinopel (1912), till Egypten för handskriftstudier (1924) och ytterligare till Turkiet med stöd av Riksstatsens mindre resestipendium (1926); erhöi under vistelsen i Östturkestan (1917) Kungl. Maj:ts förordnande att i Kaschgar förrätta borgerlig vigsel mellan svenska undersåtar; är ledamot av Vetenskaps-Societeten i Lund sedan 1925 och utländsk ledamot av Finsk-Ugriska Sällskapet i Helsingfors sedan 1928 samt sekreterare i Svenska Centralasiatiska Institutet sedan 1927.

Förutom ett flertal av mig utarbetade läroböcker på östturkiska språket för skolorna i Turkestan och en på Brittiska och Utländska Bibelsällskapets uppdrag verkställd revision av Nya Testamentets översättning till östturkiska äro följande av mina arbeten i tryck utgivna:

Ost-Turkestan. Kaschgar 1907 (mimeogr.); fransk övers. av H. Bourgeois: Notes sur l'orographie les villes, la population et l'administration du Turkestan oriental, i Bulletin de la soc. belge de géogr. 33 (1909),

The Eastern Turkestan Dialect, Helsingfors, 1909,

Eastern Turki Grammar, Part I. Berlin 1912,

D:o D:o , » II. » 1913,

D:o D:o , » III. » 1914,

Täbsirä delili muqäddes. (En framställning av den kristna tros läran på östturkiska) Kaschgar, 1916,

Jobs Bok i östturkisk översättn. Kaschgar, 1921,

Psaltaren i » » » 1923,

Fjorton årgångar av Östturkestans Almanacka, av vilken den sista utkom i Kaschgar 1925;

i Lund Universitets årsskrift:

English-Turki Dictionary, Lund, 1927,

The accent problem in Turkish, Lund, 1927,

Eine kaschgarische Wakf-Urkunde, Lund, 1930,

Taji bilä Zohra. En östturkisk variant av Sagan om Tahir und Zohra. (Under tryckning, c:a 150 sidor),

Natkräl und Hullabaloo (Ungarische Jahrbücher, Bd. VIII, Berlin, 1928),

Några turkiska geografiska namn i Centralasien (Meddelanden från Lunds Universitets Geografiska institution, Ser. C. N:o 39, Lund, 1928),

A'hmed Midhat, Baltadji, Barbarossa, Baschki'rer, Beiram, Beresin m. fl. art. (Svensk Uppslagsbok, Lund, 1929—30),

Kemal, Konstantinopel, Köprili, Lämi, Mahmud m. fl. art. (Nordisk Familjebok, Bd 11 och 12, Stm, 1929—30).

Bland spridda uppsatser införda i olika tidskrifter, kalendrar och samlingsverk nämnas:

- Ostturkestan, ett ord om världens hjärta (Ansgarius, 1911),
 Vi och muhammedanerna (Minnesskrift, Sv. Missionsförbundets Förl., Stm, 1913),
 Ostturkestan, Geografisk överblick (Obanade stigar, Stm, 1917),
 Ostturkestans historia (D:o, D:o),
 Ostturkiska språket (D:o, D:o),
 Tjiltän, Historien om en helgongrav (D:o, D:o),
 Det muhammedanska rådet (D:o, D:o),
 »Evangelisten Johannes» (D:o, D:o),
 Sjukhus och läkaremission (D:o, D:o),
 Brutna stavar (D:o, D:o),
 Bibelforskning, myteologi och mission (Sv. Missionstidskrift, Upsala, 1921),
 Tre människor i en ram (Hågkomster och livsintyck, Del II, Lindblads Förl., Upsala, 1922),
 Eastern Turkestan as a Mission Field (Internat. Rev. of Missions, Vol. XIV, 1925),
 Där stenarna tala, En vandring bland Konstantinopels bysantinska minnesmärken (Ansgarius, 1926).
 Lund den 7 jan. 1931.

G. Raquette.

Att ovanstående uppgifter stå i överensstämmelse med för oss företedda handlingar och i övrigt av oss kända förhållanden intyga:

Gunnar Jönsson.

E. o. biblioteksamanuens,
 Bredg. 27, Lund.

Ebbe Tunell.

Prof., Lund.

Bilaga 2.

Vid G. Raquettes förordnande som docent i turkisk språkvetenskap vid universitetet i Lund 1924 förelågo bl. a. följande i svensk översättning återgivna utlåtanden från turkologiska sakkunniga:

Staatliche Museen
 Stl. Museum für Völkerkunde.

Berlin S. W. 11, Königgrätzer Str. 120 den 22. November 1923.

Då Lunds universitet har för avsikt att främja turkologien, så tvekar jag icke att beteckna herr Raquette som den mest lämplige vetenskapsmannen för detta ämne. Den svenska nationen kan lyckönska sig att äga en så framstående kännare av östturkiska språket och dithörande ting.

Högaktningsfullt
F. W. K. Müller.

Prof. v. Le Coq
 Museum für Völkerkunde
 120 Königgrätzerstrasse
 Berlin S. W. 11.

22/11/23.

Högtärade Herre.

Det är en utomordentligt glädjande underrättelse, att Lunds universitet vill införa undervisning i östturkiska, i synnerhet som det finnes en person i Sverige, vilken bättre än någon annan är skickad att meddela denna undervisning. Herr missionär G. Raquette, tidigare i Yarkänd-Kaschgar, är denne person. Jag betygar med glädje, att han fullkomligt behärskar detta språk och att hans vetenskapliga arbeten förtjäna allt beröm. Tilldelandet av *venia legendi* till denne man skall enligt min mening bära goda frukter.

Med vördnadsfull hälsning etc.

A. v. Le Coq.

Berlin 23.XI. 23.
 Ungarisches Institut der Universität.
 Dorotheenstr. 6.

Högtärade Herr Kollega.

Jag tillåter mig att på det varmaste rekommendera den högt förtjänste missionären Gustaf Raquette. På hans förtjänster om turkologien — han har i tyska och finska tidskrifter publicerat förträffliga ting — skall jag icke spilla några ord, då han tvivelsutan är en av de bästa kännarna av östturkiskan. Däremot skulle jag särskilt vilja framhålla den stora betydelse, som just östturkiskan såsom ättlingen till uiguriskan äger, å ena sidan för turkspråkens jämförande grammatik, å andra, och alldeles speciellt därför, att i den ligger nyckeln till Turfan-fynden och därmed till hela den rika litteratur, som kastar ett så oanat ljus över manikeismens och buddismens historia. Här skulle Raquette själv kunna uträtta förträffliga ting och också tillföra denna unga vetenskap de unga krafter, som den så väl behöver.

Med betygande av min utmärkta högaktning Eder tillgivne.

Prof. Dr. Bang Kaup.

Korr. medlem i Preussiska Vetenskapsakademien.

Bilaga 3.

Översättning av sakkunnigeutlåtande från professorn vid universitetet i Berlin, Dr. F. Babinger, av den 28 dec. 1930:

Herr Raquette är utan tvivel en av de bästa nu levande praktiska kännarna av de östturkiska munarterna, då utom honom väl endast få andra vetenskapsmän funnit tillfälle att under så lång tid uppehålla sig på östturkiska områden.

Herr Raquettes studier omfatta i överensstämmelse med hans mångåriga verksamhet i Kashgar- och Jarkandområdena i första hand östturkiska munarter och litterära alster i dessa dialekter. Därjämte har han icke underlåtit att tillägna sig osmanturkiskan, om han än, så långt jag har mig bekant, hitintills icke i större utsträckning varit vetenskapligt verksam på detta område. Vikten av en lärostol i Sverige för turkiskan står utom all fråga. Även om Sveriges alltid glänsande orientalisterna under såväl gången som närvarande tid ha befattat sig även med turkiskan, såsom av alla publikationer i synnerhet av uppsalenska vetenskapsmän framgår, så har dock, efter vad jag kan erinra mig, hitintills ingen i Sverige uteslutande befattat sig med turkiskan och koncentrerat sin vetenskapliga kraft på detta språk och dess litteratur. I de turkiska studiernas intresse vore det att hälsa med glädje, om den svenska riksdagen beslöte att upprätta en lärostol för turkiska. För besättandet av denna lärostol skulle enligt min mening Herr Raquette i första rummet komma i allvarlig åtanke, då hans studier gällde och gälla uteslutande detta ämne. Så långt det är mig bekant, har herr Raquette från sitt förra verksamhetsområde till Sverige hemfört ett större antal handskrifter, för vilkas bearbetande nödig ro och tid nu borde förunnas honom. På grund av hans decennielånga verksamhet i missionens tjänst har Docenten Raquettes sysslande med den vetenskapliga litteraturen över Turkiet och turkspråken kanske icke kunnat nå full utveckling, men för mig är det icke tveklaktigt att han inom kort skall lyckas taga igen detta och så rikta de turkiska studierna med värdefulla arbeten.

Bilaga 4.

Översättning av sakkunnigeutlåtande från professorn vid universitetet i Berlin, Dr. W. Bang Kaup, av den 26/12 1930.

Nödvändigheten av professurer i turkiska bli allt kännbarare. Sedan Turfanfynden blivit bekanta, har det visat sig, att turkspråken, alldeles fränsett deras betydelse för den jämförande altaiska språkvetenskapen, måste studeras även av det skäl, att på dessa språk föreliggande utomordentligt viktiga religiösa verk, som gått förlorade på andra språk; jag tänker särskilt på manikeiska och buddistiska skrifter.

Av utgivandet och tolkningen (av Turfanfynden) ha alla folk samma intresse, och Edert kära Sverige skulle i detta fall så mycket mindre stå tillbaka, som en av Edra landsmän är en alldeles förträfflig kännare av de centralasiatiska turkdialekterna, en man som andra länder avundas Eder: Docent G. Raquette. Han känner land och folk som ingen annan, han har skrivit förträffliga ting därom; han har också från sina resor hemfört mycket värdefullt språkligt och folkloristiskt material, som ännu är utgivet och på vilket vi alla med spänning vänta, bl. a. därför, att det kan göra den jämförande sagoforskningen stora tjänster. Det vore alltså utomordentligt önskvärt, om en turkologisk professur kunde inrättas för Docent Raquettes räkning, som kunde tillåta honom att i lugn och ro bearbeta och utgiva sina skatter och sörja därför, att unga män utbildas till att deltaga i vårt arbete och befordra det.